

سرشناسه: هاشمی، احمد، ۱۸۷۸ - ۱۹۴۳ م.
 عنوان قرارداد: القواعد الأساسية للغة العربية. شرح فارسی.
 عنوان و نام پدیدآور: القواعد الأساسية للغة العربية / احمد الهاشمی؛ ترجمه: محمد زنده روحیان.
 مشخصات نشر: مشهد: کتاب ولایت، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری: ۱۲۸ صفحه
 شابک: ۷-۱-۹۵۸۴۰-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: شرح فارسی بر قواعد الأساسية احمد هاشمی
 موضوع: هاشمی، احمد، ۱۸۷۸ - ۱۹۴۳ م، مؤلف.
 موضوع: زنده روحیان، محمد، ۱۳۷۵ -، مترجم.
 موضوع: زبان عربی، نحو
 شناسه افزوده: کاظمی، سید مهدی، ۱۳۷۰ -، ویراستار علمی و ادبی
 رده بندی کنگره: ۲۹ / الف ۶۱۵۱ PJ
 رده بندی دیویی: ۴۹۱ / ۵

مخمس نموداری قواعد الأساسية

مؤلف: سید احمد الهاشمی
 مترجم: محمد زنده روحیان
 ویراستار علمی: سید مهدی کاظمی
 نشر: انتشارات ولایت
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۶۰۰۰ تومان
 نوبت چاپ: اول تابستان ۹۶
 قطع و صفحه: وزیری، ۱۲۸ صفحه

مراکز پخش

مشهد: چهارراه شهدا، خیابان آیت الله بهجت ۲، مجتمع گنجینه کتاب، انتشارات ولایت، ۰۹۱۵۷۶۹۵۰۲۴ - ۰۵۱-۳۲۲۱۱۷۶۷
 قم: خیابان ارم، پاساژ ناشران، انتشارات دارالعلم، ۰۲۵-۳۷۷۴۴۲۹۸
 قم: خیابان ارم، پاساژ قدس، انتشارات حقوق اسلامی، ۰۲۵-۳۷۷۴۴۲۰۰
 قم: خیابان ارم، پاساژ قدس، کتابفروشی حسینی، ۰۲۵-۳۷۷۳۷۴۰۵
 قم: خیابان ارم، پاساژ قدس، انتشارات قدس رضوی، ۰۲۵-۳۷۷۴۲۰۲۹
 قم: خیابان ارم، پاساژ قدس، انتشارات صالحان، ۰۲۵-۳۷۸۳۲۷۰۷
 قم: خیابان ارم، پاساژ قدس، انتشارات امام حسن مجتبی (علیه السلام)، ۰۹۱۲۶۵۲۸۶۱
 قم: خیابان ارم، کوچه شماره ۱۶ (ارگ)، پلاک ۲۳، پخش برادران علیرزاده، ۰۲۵-۳۷۷۴۱۷۷۰
 تهران: خیابان ناصر خسرو، کوچه حاج نایب، انتشارات دارالصادق، ۰۲۱-۳۳۹۳۴۶۴۴
 تهران: خیابان انقلاب، مقابل دبیرخانه دانشگاه تهران، بازارچه کتاب، شماره ۱۰، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، ۰۲۱-۶۶۴۰۸۴۴۱

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است.

۲۳.....علم.....	۳.....مقدمه.....
۲۵.....اسم اشاره.....	۳.....نحو.....
۲۶.....اسم موصول.....	۳.....ترکیب کلمات.....
۲۸.....معرفه به ال.....	۴.....کَلِمَ.....
۲۸.....تعریف عدد.....	۴.....جمله و قول.....
۳۱.....فصل سوم.....	۴.....اسم و علامتش.....
۳۱.....فاعل.....	۴.....فعل.....
۳۳.....نائب فاعل.....	۵.....انواع فعل به اعتبار زمان.....
۳۷.....فصل چهارم.....	۶.....حرف.....
۳۷.....مبتدا و خبر.....	۹.....فصل اول.....
۳۷.....تخصیص مبتدای نکره.....	۹.....اعراب و بناء.....
۳۸.....ترتیب خبر و مبتدا.....	۹.....انواع شباهت اسم به حرف.....
۳۹.....انواع خبر.....	۱۰.....انواع بناء.....
۴۰.....مبتدا وصفی.....	۱۲.....تقسیم دیگر برای بناء.....
۴۳.....فصل پنجم.....	۱۲.....بناء اسم.....
۴۳.....افعال ناقصه.....	۱۲.....بناء فعل.....
۴۴.....افعال مقاربه.....	۱۲.....انواع علامات اعراب.....
۴۵.....حروف شبیه به لیس.....	مواردی که از اصول حرکات و حروف اعراب تخلف
۴۶.....حروف مشبیه بالفعل.....	می کنند.....
۴۸.....«تخفیف ان، ا، ک، کان و لکن».....	۱۴.....جمع مؤنث سالم.....
۴۹.....لای نفی جنس.....	۱۴.....مثنی.....
۵۰.....ظن و اخواتها.....	۱۵.....جمع مذکر سالم.....
۵۱.....الفاء و تعلیق افعال قلبی.....	۱۶.....اسماء سته: «اب؛ اخ؛ حم؛ فم؛ ذو؛ هن».....
۵۲.....اسباب تعدیه و لزوم.....	۱۶.....افعال خمسّه.....
۵۲.....تنازع.....	۱۶.....فعل مضارع معتل الآخر.....
۵۳.....اشتغال.....	۱۶.....انواع اعراب.....
۵۷.....فصل ششم.....	عامل و معمول.....
۵۷.....مفعول به.....	۲۱.....فصل دوم.....
۵۸.....مفعول مطلق.....	۲۱.....معرفه و نکره.....
۶۰.....مفعول فیه.....	۲۲.....ضمیر.....
۶۱.....مفعول له.....	۲۳.....نون وقایه.....
۶۱.....مفعول معه.....	

۸۸.....	عطف نسق.....	۶۲.....	مستثنی.....
۹۳.....	فصل نهم.....	۶۴.....	حال.....
۹۳.....	عمل شبه فعل؛ فعل جلمد؛ اسم فعل.....	۶۸.....	تمیز.....
۹۴.....	مصدر.....	۷۰.....	منادی.....
۹۵.....	مصدر میمی.....	۷۱.....	ترخیم منادی.....
۹۵.....	اسم مصدر.....	۷۱.....	استغاثه.....
۹۶.....	مصدر مره.....	۷۱.....	ندبه.....
۹۶.....	مصدر هیئه.....	۷۲.....	تحدیر.....
۹۶.....	مصدر صناعی.....	۷۲.....	اغرا.....
۹۷.....	اسم فاعل.....	۷۲.....	اختصاص.....
۹۷.....	اسم مفعول.....	۷۵.....	فصل هفتم.....
۹۸.....	صفت مشبیه.....	۷۵.....	مجرورات.....
۹۸.....	اسم تفضیل.....	۷۶.....	معانی حروف جر.....
۹۹.....	اسم زمان و مکان.....	۷۶.....	معانی من.....
۱۰۰.....	اسم آلت.....	۷۶.....	معانی عن.....
۱۰۰.....	افعال مدح و ذم.....	۷۷.....	معانی علی.....
۱۰۱.....	تعجب.....	۷۷.....	معانی فی.....
۱۰۲.....	اسم فعل.....	۷۷.....	معانی باء.....
۱۰۲.....	اسم مفعول.....	۷۷.....	معانی حتی.....
۱۰۵.....	فصل دهم.....	۷۷.....	معانی کاف.....
۱۰۵.....	نواصب فعل؛ مصدر.....	۷۸.....	معانی لام.....
۱۰۶.....	جوازم فعل مضارع.....	۷۸.....	معانی واو و تاء.....
۱۰۸.....	نون تأکید خفیفه و ثبات.....	۷۸.....	معانی مذ و منذ.....
۱۰۹.....	اسم ممنوع از صرف.....	۷۸.....	معانی رب.....
۱۱۰.....	مذکر و مؤنث.....	۷۹.....	معانی کی.....
۱۱۱.....	تمه حروف.....	۷۹.....	اضافه.....
۱۱۲.....	تقسیمات جمله.....	۸۱.....	احکام اضافه.....
۱۱۳.....	وقف.....	۸۵.....	فصل هشتم.....
۱۱۵.....	نمونه سوالات.....	۸۵.....	توابع.....
		۸۵.....	نعت.....
		۸۷.....	تأکید.....
		۸۷.....	یدل.....
		۸۸.....	عطف بیان.....

مقدمه

نحو

﴿ قصد و جهت: نحو الت نحو المسجد ﴾

﴿ لغوی: مقدار: عندی نحو الف دینار ﴾

﴿ مثل و شبه: سعد نحو سعيد ﴾

﴿ اصطلاحی: قواعدی که به وسیله‌ی آن احوال اواخر کلمات (از نظر اعراب یا بناء یا آنچه که این دو را تبعیت می‌کند) در ترکیب کلمات شناخته می‌شود. ﴾

﴿ هدف: از تبیین علم نحو: جلوگیری از خطا و اشتباه در زبان هنگام تکلم و قلم هنگام نوشتن است. ﴾

ترکیب کلمات

کلمات مستعمل در هر لغت، از حروف مفرد ساخته می‌شوند؛ بنابراین لغت عربی از حروف هجایی ۲۹ تایی (از همزه تا یاء) ساخته شده و متکلم به واسطه‌ی آن‌ها مقصود خود را بیان می‌کند و در مردم مختلف خصوصیات مخصوص خودش را دارا است، بنابراین عرب از مقایسه کلماتش قواعدی را استنباط کرده که به آن قواعد «نحو» می‌گویند.

﴿ تعریف: لفظ مفردی که دلالت بر معنی می‌دهد. ﴾

﴿ انواع کلمه: کلمه به سه دسته اسم، فعل و حرف تقسیم می‌شود. ﴾

﴿ در مواردی مراد از کلمه یک جمله می‌باشد: جمله «رحم الله» که مراد جمله «لا اله الا الله» می‌باشد. ﴾

﴿ تعریف: لفظ مرکبی که به واسطه‌ی وضع عربی، فایده معنی را می‌رساند. ﴾

﴿ حقیقی: الدین المعلمه ﴾

﴿ مرکب از دو اسم ﴾ ﴿ حکمی: الصدق متج (وصف با ضمیرش در حتم مفرد است) ﴾

﴿ مرکب از سه اسم: العدل أساس الملك ﴾

﴿ مرکب از فعل و اسم: ظهر الحق ﴾

﴿ مرکب از یک فعل و دو اسم: كان الله غفورا ﴾

﴿ مرکب از یک فعل و سه اسم: علمت الله واحدا ﴾

﴿ مرکب از یک فعل و چهار اسم: أريت جمیلا البدر طالعا ﴾

﴿ مرکب از یک اسم و جمله: الحق یعلو ﴾

﴿ مرکب از دو جمله: إن ترد السلامة، فاسلك سبیل الاستقامة ﴾

کلام

انواع کلام

کلم

لفظ مرکب از سه کلمه یا بیشتر که فایده یصح السکوت داشته باشد: العلم یرقی الانسان و یا فایده یصح السکوت نداشته باشد: لو ارتقی الانسان.

جمله و قول

جمله: مرکب اسنادی که فایده یصح السکوت را برساند حتی اگر مقصود نباشد مثل فعل شرط: ان قام یا جمله صله: الذی قام ابوه

قول: آنچه که به آن تکلم می‌شود؛ حال می‌خواهد «کلمه، کلم، کلام یا جمله» باشد. و اعم از کلمه است چون شامل مفرد و مرکب می‌شود، اعم از کلام است چون شامل مفید و غیر مفید می‌شود، اعم از کلم است چون شامل مرکب از دو کلمه یا بیشتر می‌شود و اعم از جمله است چون شامل مقصود و غیر مقصود و مفید و غیر مفید می‌شود.

اسم و علامتش

تعریف { لغوی: دلالت بر مسما (نامیده شده) می‌کند
اصلاحی «نحوی»: دلالت بر خنایه مستقل، بدون اقتران به زمان ماضی و مضارع و آینده می‌کند.

انواع اسم { ظاهری: دلالت بر معنای ظاهری، روشن و آینه می‌کند.
ضمیری: دلالت بر معنا به واسطه‌ی تریب و تکلم، خطاب یا غائب می‌کند: «أنا و نحن».
مبهم: مراد از آن ظاهر نمی‌شود مگر به واسطه اشاره یا جمله‌ای که بیان معنایش کند: هذا الذی

مجرور شده یا کسره به واسطه «یا» یا حرف جر: فی المدرسة

لفظی { ندا (منادی واقع شدن): یا سعد
«ال» معرفه: الرجل یا زانده: العباس
تنوین: کتاب

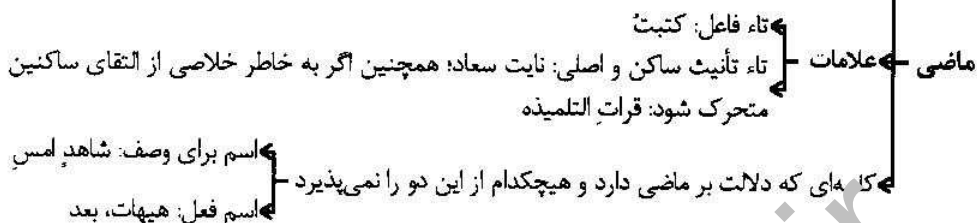
علامات { معنوی: اسناد حکمی بر آن اسم مثل اسناد حکم خبر به مبتدا یا اسناد حکم فعل به فاعل. بهترین علامت اسم است چون اسمیت ضمیر و اسمائی که علامت لفظی اسم بر آن‌ها داخل نمی‌شود را مشخص می‌کند.

فعل

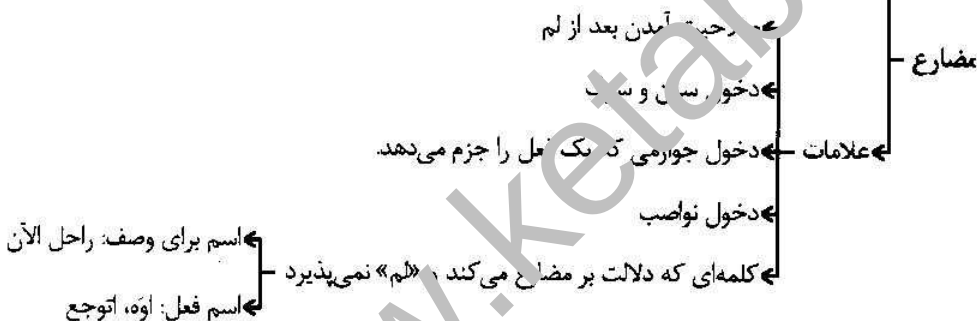
تعریف { لغوی: دلالت بر اتفاقی می‌کند.
نحوی: دلالت بر اتفاقی به واسطه‌ی دلالت وضعی بر یکی از سه زمان ماضی، مضارع و آینده می‌کند.

انواع فعل به اعتبار زمان

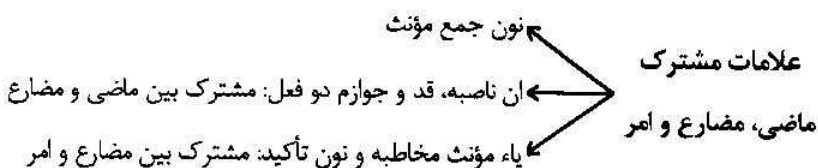
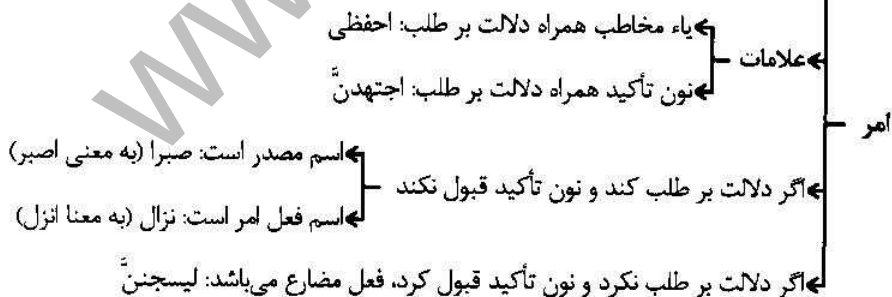
تعریف: دلالت بر وقوع اتفاق در زمان قبل از تکلم می‌کند.

تعریف: دلالت بر اتفاقی بعد از زمان تکلم یا در حین تکلم می‌کند.

تعریف: آنچه که دلالت بر طلب حدوث چیزی در آینده می‌کند.

مواردی که باعث تعیین فعل مضارع برای زمان حال می شود

«ما» نافیة:	«ان» نافیة:	لیس نافیة:	لام ابتداء:	الآن:
ما تدری نفس ماذا تکسب غداً	ان ارید الا الاصلاح	لیس لی اقول الا الواقع	انی لیحزنی ان تذهبوا به	أسافر الآن

مواردی که باعث تعیین فعل مضارع برای زمان استقبال می شود

سین:	وقف:	نواصب:	جوازم بهجز لم و لما	نون تأکید:	ادات ترجی:	معنی طلب:
سیعلم	سوف تدر	لم ینحج	ان تسافر فانله یکلون	لیسجئن	لعلی ابلغ	یرحمک الله

مواردی که باعث تعیین فعل مضارع برای زمان ماضی می شود

لم جازمه:	لما حذمه:	ربما:
لم یقم بالواجب	لما یثمر البستان	ربما تکره مافیة الخیر لک

نکته: فعل مضارع به دلیل این که در حرکات و سکنات، تعداد حروف و صحت حیت آمدن برای زمان حال و آینده شبیه به اسم فاعل است به نام مضارع شناخته شده و بنابراین اعراب می خورد؛ بهمین مفهوم

نکته: فعل مضارع از ماضی با اضافه شدن حروف مضارعه «اتین» به آن ساخته می شود و فعل امر از مضارع با حذف حرف مضارعه ساخته می شود: «تعلّم» و اگر بعد از حذف حرف بعدی ساکن بود ابتدای آن همزه برای سهولت تلفظ ابتدایه ساکن اضافه می کنیم: «انصر»

حرف

تعریف: دلالت بر معنی به واسطه ی غیر خودش می کند. هل فی لم

علامت: هیچ کدام از علامات اسم و فعل را نمی پذیرد.

مخصوص اسما است: دخلت فی المدرسة

مخصوص افعال است: لم یلد ولم یولد

مشتربک بین اسم و فعل: «هل»

حرف

انواع